

SA ZAJEDNICOM ITALIJANA CRNE GORE U APRILU SMO ORGANIZOVALI IZLOŽBU

Slike italijanskih marinista na području Boke Kotorske

Izložbeni prostor Galerije solidarnosti 13. aprila: Otvaranje izložbe Slike italijanskih marinista na području Boke Kotorske

Foto: Radio DUX

Pomorski muzej Crne Gore – Kotor i Zajednica Italijana Crne Gore u aprilu su organizovali izložbu *Slike italijanskih marinista na području Boke Kotorske*. Izložba, na kojoj je predstavljeno 36 radova italijanskih slikara marinista, upriličena je u prostoru Galerije solidarnosti u Kotoru u Starom gradu. Svečano je otvorena 13. aprila.

Uz oltarsku sliku *Sv. Nikola blagosilja Tartanu* postavljenu u centralnom dijelu galerije, na izložbi su između ostalih djela: *Bitka braće Marka i Joza Ivanovića kod Patrasa 1751. godine*, autora **Vinčenca Kilone** iz Venecije (1823. godina), *Brik Caterina S*, autora **Rafaela Korsinija**, *Brik Pjerino*, autora **Antonia de Simonea**, *Austrijska i engleska flota ispred Bejruta* (F. Fergola), *Parobrod Mikele Vučetić* (Đovani Luco)...

Čast da otvori izložbu ukazao nam je ambasador Republike Italije u Crnoj Gori **Luka Zelioli**. Brojnim posjetiocima obratili su se direktor Pomorskog muzeja Crne Gore – Kotor, **Andro Radulović**, autorica izložbe **Radojka Abramović**, istoričarka umjetnosti, viši savjetnik u našem muzeju, te predsjednik Zajednice Italijana Crne Gore (ZICG) **Aleksandar Dender**, koji je objasnio da je izložba realizovana u saradnji sa Narodnim univerzitetom iz Trsta sa kojim je ZICG konkurišala u regiji Friuli-Venezia Giulia.

Otvaranju izložbe su prisustvovali i predsjednica i generalni direktor Narodnog univerziteta iz Trsta **Kristina Benusi** i **Fabrizio Soma**, generalni konzul Republike Hrvatske, **Marijan Klasić**, predsjednik Opštine Kotor **Vladimir Joikić**, potpredsjednici **Ljiljana Popović Moškov** i **Milivoje Samardžić**. (Više na stranama 3-7)

Memorandum o prijateljstvu četiri grada

Jedra Boke je mjesečna publikacija
Pomorskog muzeja Crne Gore
Kotor

April 2018. godine

Direktor Pomorskog muzeja
Andro Radulović

Savjet Pomorskog muzeja

Od 14. septembra 2017. g. formiran je
Savjet Pomorskog muzeja koji će naredne 4
godine raditi u sljedećem sastavu:

Đuro Beli Prijjić, predsjednik
Draško Dragaš, član
Dragana Lalošević, član
Vesna Prlja, član
Slavko Dabinović, član

Prijatelji i saradnici

Mr Mileva Pejaković Vujošević
Prof. dr Antun Sbutega
Prof. dr Gracijela Čulić
Don Anton Belan
mr Stevan Kordić
Prof. dr Milenko Pasinović
Milan Sbutega
Zoran Radimiri
Željko Brguljan
Petar Palavršić
Slavko Dabinović
Radojka Abramović
Jelena Karadžić
Ilija Mlinarević
Milica Vujović
Smiljka Strunjaš
Danijela Nikčević

Jedra Boke sadržajno i tehnički oblikuje
Drago Brdar

Pomorski muzej Crne Gore Kotor

Trg Bokeljske Mornarice 391 Kotor, 82000

Telefon: +382 (0) 32 304 720

Fax: +382 (0) 32 325 883

Website: www.museummaritimom.com

e-mail: pom.muzej.dir@t-com.me

Pomorski muzej Crne Gore u Kotoru nastao je postepenim razvitkom prvobitne zbirke Bratovštine Bokeljska mornarica, utemeljene oko 1880. godine, koja je od 1900. godine otvorena za javnost, a 1938. godine preuređena i otvorena na prvom spratu sadašnje muzejske zgrade, barokne palate plemićke porodice Grgurina iz početka XVIII vijeka, koja je od 1949-1952. godine kompletno restaurirana i adaptirana za potrebe Muzeja. Danas je Pomorski muzej institucija kulture Republike Crne Gore.

Misija Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru je da čuva sjećanje naše zajednice na bogatu pomorsku istoriju Boke Kotorske i njeno izuzetno kulturno nasljeđe.

Fotografija gore: Rukovanje predsjednika Opštine Kotor Vladimira Jokića (desno) i gradonačelnika Dubrovnika Mata Frankovića; Gradonačelnik Ohrida Jovan Stojanoski i Rada Komadina, savjetnica gradonačelnika Mostara

Fotografija dolje: Zdravica na terasi Pomorskog muzeja nakon potpisivanja Memoranduma

Pomorski muzej Crne Gore 24. aprila ugostio je zvaničnike Kotora, Mostara, Dubrovnika i Ohrida, koji su, u salonu Florio, potpisali Memorandum o prijateljstvu ta četiri regionalna grada pod zaštitom UNESCO-a. Memorandum su potpisali predsjednik Opštine Kotor **Vladimir Jokić**, gradonačelnik Dubrovnika **Mato Franković**, gradonačelnik Ohrida **Jovan Stojanoski** i savjetnica gradonačelnika Mostara **Rada Komadina**.

Usvajanjem Memoranduma o prijateljstvu gradovi su potvrdili svoju namjeru o učvršćivanju i širenju prijateljstva kroz međusobnu saradnju na svim poljima od zajedničkog interesa te namjeru da trajno sarađuju na zaštiti i promociji svog prirodnog i kulturnog nasljeđa razmjenjujući iskustva i njegujući svijest o značaju UNESCO statusa. U tekst Memoranduma ugrađena je i namjera da gradovi potpisnici razvijaju saradnju na poljima kulture i sporta. Dokumentom je predviđeno zajedničko apliciranje gradova potpisnika prema inostranim projektima i razmjena iskustva u oblasti kulture i sporta.

Sastanak borda direktora OWHC

U kotorskom hotelu *Kataro* 25. aprila održan je sastanak borda direktora Organizacije gradova svjetske baštine (OWHC) kojim je predsjedavao njen generalni sekretar **Denis Rikard**. Predsjednik Opštine Kotor **Vladimir Jokić** se zahvalio učesnicima na odluci da sastanak održe u Kotoru i na taj način ga prepoznaju kao jedan od značajnih gradova koji imaju što da ponude svijetu. On je rekao da su *ovakvi sastanci način da se razmjenom iskustava dođe*

do zajedničkih rješenja razmjenjujući međusobno načine kojim se u vašim gradovima i zemljama prevazilaze problemi koji su nam zajednički.

Slike italijanskih marinista na području Boke Kotorske

nastavak sa strane 1

Foto: Radio DUX

Otvarajući izložbu *Slike italijanskih marinista na području Boke Kotorske* ambasador Republike Italije u Crnoj Gori **Luka Zelioli** kazao je da zemlje koje izlaze na Mediteran ne predstavljaju samo istorijsko i kulturološko jedinstvo, već one dijele projekte, identitet i zajedničko stvaralaštvo.

Mediteran nije nešto što nas dijeli već je to tačka spajanja. Ako je to karakteristično za Mediteran, još je više karakteristično za Jadransko more na koje se oslanja i na koje gleda ovaj prelijepi grad Kotor. To je samo jedno malo more preko kojeg je zbog toga još lakše rasteći sve te konce i konopce saradnje između Italije i Crne Gore, istakao je Zelioli.

Ambasador je izrazio zadovoljstvo što je ova izložba upriličena baš u Kotoru, gradu koji prednjači u čuvanju onoga što su prave veze i sjeća-

Foto: Bokanews

nja koja povezuju ovaj grad sa Italijom u jednom odnosu, koji nije samo geografske, nego i kulturološke prirode.

(Nastavlja se na strani 3 i dalje)

Otvaranje izložbe u Galeriji solidarnosti: Aleksandar Dender (desno), Andro Radulović i Radojka Abramović; Ambasador Luka Zelioli otvara izložbu (fotografija desno).

Foto: Radio DUX

Foto: Radio DUX

Riječ Andra Radulovića

Vode Jadrana, iako zašle duboko u kopno, nikada nisu razdvojile dvije obale, već su nasuprot, zapljuskujući ih, do dana današnjeg itekako spajale. Na istočnoj obali, na samom jugu, zavukle su se među vijencem gora i dozvolile valovima da ih zapljusne i u njma otisne najljepši pečat prirode, zaliv Boke. Od postanka, svojom ljepotom i mirom, Boka je mamila, plijenila i osvajala, klesala duh i bila nepresušno izvorište nadahnuća umjetnika, ali i onih koji su kroz umjetnost željeli ostaviti priču života i vremena.

Jedno poglavlje te priče je večeras pred nama i dokaz je jednog vremena kojeg su stvarala dva naroda sa dvije obale, a čija je zajednička posvećenost bila morska površina. Jedni ploveći a drugi bilježeći, našli su svoj životni put i cilj na istom plavom prostranstvu, ostavljajući nam na najljepši način zapise prošlosti, koje danas čitamo istim jezikom, jezikom umjetnosti.

Zbirka slika marinista, na ovoj izložbi, koje su sakupljene na teritoriji Boke Kotorske, samo potvrđuje koliko je narod Crne Gore i narod Italije neminovno upućen jedan na drugog. U dugom periodu minulih vjekova kroz koji su se prožimali uticaji ova dva naroda, uvijek smo znali prepoznati i prihvatiti kulturne vrijednosti, a njeugujući ih i čuvajući, postajali su nam savršen uzor za sopstveno uzdizanje svijesti o bogatstvu nad kojim rastemo.

Riječ Radojke Abramović

Čast mi je da sa aspekta svoje struke, historičara umjetnosti izrazim svoja opažanja vezana za ovaj značajni projekat, katalog i postavku izložbe **Slike Italijanskih marinista na području Boke Kotorske**. Već je rečeno da su i katalog i prateća izložba plod zajedničke saradnje Zajednice Italijana Crne Gore i Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru. Zajednica Italijana je prepoznala ovu temu kao bitan segment zajedničke kulturne baštine, a Pomorski muzej kao inicijator ove teme, kao institucija, koja se bavi izučavanjem pomorske i kulturne prošlosti Boke i Crnogorskog primorja profesionalno je pomogla njegovu realizaciju.

Nameće se samo po sebi da narodi koje spaja isto more, predivni *Plavi Jadran* od davnina hrle sa obale na obalu, trgujući, istražujući, povezujući se istorijski, a samim tim i kulturološki. Gotovo četvorovjekovno prisustvo Venecije (1420

– 1797), na ovim prostorima, Kotoru, raznim mjestima Boke i šire, očitava se prije svega u sadašnjoj arhitektonskoj strukturi Kotora, kao tipičnog srednjovjekovnog grada, a dalo je živi pečat mentalitetu, jeziku i kulturi ovog podneblja. Boka Kotorska, živa i frekventna istorijska pozornica, dramatično se opraštala od takozvanog bandijere Svetog Marka, koja je kako su pomorci Boke govorili *prekrivala njihove brodove* za čiju su se slavu borili, dobijajući i sami brojne privilegije, bogateći se, a samim tim šireći svoje duhovne i kulturne vrijednosti. Izborili su se i za svoje gradove i mjesta, koji dobijaju statute opština.

Iz perioda mletačke uprave sačuvan je prilično veliki broj originalnih marino slika, uglavnom iz posljednjeg vijeka njihove vladavine, (18. vijek), visokih likovnih vrijednosti, ali i kopija, naivnih predstava, uglavnom pomorskih bitaka. Ove slike nisu signirane, pa sem tri nama poznate, izložene na ovoj izložbi sa zastavom mletačkog lava na jedrilju, predstavljaju jedine tri slike potpisane kao radovi italijanskih marinista mletačkog perioda.

Marino slika je kao likovna kategorija dosta kasno prisutna na obalama Jadrana i Boke. Iako su na njenu pojavu uticali brojni italijanski kartografi, koji su u početku ljubopitljivo, a kasnije sa velikom dozom ozbiljnosti, znanja i vještine opisivali obalu ove strane Jadrana, naglašavajući veliko interesovanje posebno za Bokokotorski zaliv i njegova mjesta i gradove. Ove vedute i visinske panorame mjesta uz obalu začeci su pojave marino slika, jer su uz gradove prikazivali pojas uz obalu, tipove brodova i slično.

Najveći broj slika italijanskih marinista potiče iz perioda XIX vijeka, uglavnom njegove druge polovine. Mirom u Kampoformiju 17. oktobra 1797. kada prestaje da postoji Mletačka Republika na bokeljskim brodovima zavijorila se austrijska zastava, jer Istra, Dalmacija i Boka istorijskim dogovorom potpadaju pod vlast Austrije.

Period baroka, koji je kod nas prisutan tokom sedamnaestog i osamnaestog vijeka prepoznatljiv je po naručivanju kapetanskih portreta, koji negdje u pozadini uz attribute svog zvanja, šestar, globus i poslovno pismo, imaju u pozadini naslikan, perspektivno naivno, kroz otvoreni prozor salona svoj brod u luci. Uz pojavu portreta u kapetanskim salonima kapetani i pomorci Boke tokom devetnaestog vijeka uglavnom kod italijanskih autora u lukama Venecije, Trsta, Đenove, Napulja, poručuju jedrenjaka, kasnije parobroda u svom vlasništvu, koje poput relikvija s ponosom i velikom dozom nostalgije izlažu u svojim salonima.

Od svih slika stranih marinista po svojoj brojnosti ističu se slike italijanskih autora. Najveći broj pripada slikarskoj porodici **Luco** (Luzzo), **Đovani Luco**, ocu, njegovim sinovima, **Vinčencu** i **Antoniju**, **Đovani Luco mlađem**, **Antoniju Luco**, koji je prisutan u drugoj deceniji XX vijeka. Njihove radove i imena teško je razlučiti i atribuisati, sem ukoliko nisu ispisana ispod slike, kao i porodične odnose, ako znamo da su se porodična imena nasljeđivala, a kako je riječ o slikarskoj porodici možemo pretpostaviti i to da su poslove dijelili, te da su se, opet kažem, kao mogućnost opredjeljivali da slikaju razne partije na slici, kako bi posao tekao brže, jer su očigledno stekli izvrsnu slikarsku vještinu i savršeno poznavali konstrukcije jedrenjaka i prvih parobroda.

Najmarkantnije figure ove porodice, koja se izdržavala slikajući brodove po narudžbi, su Đovani Luco padre, njegov sin Vinčenco i Đovanni Luco mlađi, moguće unuk Đovani Luco stariji. Đovani Luco slikao je uglavnom u tehnici gvaša sa kombinacijom tuša, strahovite oluje,

jedrenjake na morskome bespuću, o kojima su se obrušavali valovi visoki poput planina, zaprepasčenu posadu i djelove brodske konstrukcije, bočno iskrivljene trupove brodova, poderana jedra, jarbole koji prijeteći strče i paraju nebo, brod preplavljen morem i užasnutu posadu, koja gleda smrti u oči, nekada noseći ikonu Bogorodice u rukama.

Na zavjetnim slikama gotovo je obavezan jedan detalj. Gore, visoko na nebu sjedi na oblaku Bogorodica sa Djetetom Hristom i mirno posmatra dešavanje na moru, stišavajući oluju. Njoj su kao zavjet poklanjane slike sa predstavama dramatičnih oluja, iz kojih je pomorac, po srećnom ishodu oluje, dolazio natrag u zavičaj sa zavjetnom slikom. Zato je slika ovakve sadržine ponajviše na Svetilištu Gospe od Škrpjela pred Perastom i u Zbirci Zavjetnih slika Bogorodičinog hrama na Prčanju. Jedna divna marino slika rađena u ulju na platnu, što je rijetkost, prikazuje brod kapetana **Mata Mandića**, pjeleg **Karolinu**, nošen strahovitom olujom, prikazanu savremenim likovnim jezikom, gdje jedan od članova posade drži ikonu okovanu u srebru, koja je zapravo ikona Bogorodice Gospe od Škrpjela.

Pored ove postojala je i slikarska porodica **De Simone**, a ne bi trebalo isključiti ni činjenicu da su i ostali marinisti slikali kao porodični slikari marino slika. **Feliće Poli** Trščanin, **Rafaele Korsini** (Corsini), **Eugenio Peši** (Pessi), slikali su i ponosne jedrenjake sa svim savršeno iscrtanim elementima konstrukcije brodova u plovidbi, po blago zatalasanom moru, posadom koja posmatra luku iz koje isplovljava, mirne idilične i za oko vrlo prijatne scene, prolaskes jedrenjaka ispred luka Smirne, Trsta, Venecije, Napulja, Malte. Tonaliteti na ovim slikama su predivni, more i nebo, a između njih krhki brod u kovitlacu oluje oslikani su tamnim, prigušenim tonovima, sa bijelim akcentima po vrhovima valova i munjama koje paraju nebo razdijeljujući sliku u tri do četiri kolorističke gradacije.

Porodica Luco slikala je i parobrode, njihove pomorske rute i potapanje parobroda, gdje su

slike uglavnom mirnog tonaliteta. Na jednoj slici Vincenca Luca, prikazan je parobrod **Aretuzo**, koji tone pritisnut ogromnom tugom mora i posade, koja na pjelezima napušta brod. Na slici kao da naslućujemo tišinu, istu kao kad ispraćamo najdraže na vječni počinak.

Na izložbi je izloženo 36 slika, a u katalogu je popisano i obrađeno ukupno 45 slika. Najveći broj slika je iz Pomorskog muzeja Crne Gore, gdje su slike, uglavnom jedrenjaka, prikazanih uglavnom u plovidbi po mirnom moru, lijepih tonova i savršene konstrukcije, što kod posmatrača budi radost i uživanje u njihovoj ljepoti i trajanju bojene svježine. Tri slike su sa temom mletačkog perioda, tartana **La Beata vergine** i dvije slike Vincenca Kilonaea sa prikazom borbe braće **Marka i Joza Ivanovića** kod Patrasa i Pireja, slikane 1823. godine, više od 70 godina poslije opisanih borbi.

Sa svetišta Gospe od Škrpjela izloženo je i popisano devet slika, iz Župne Zbirke zavjetnih slika Bogorodičinog hrama na Prčanju opisane su i publikovane sve, ali nismo izložili sve popisane slike ove zbirke, jer zbog neadekvatnih

uslova čuvanja trebaju hitnu konzervaciju. Na izložbi su izložene i slike iz privatnog vlasništva gospodina **Zorana Radimira** iz Dobrote. Iz Muzeja grada Perasta izloženo je pet slika italijanskih marinista.

Ovaj katalog, i izložba kao kulturni fenomen pojave marino slika italijanskih marinista na ovim prostorima, od velike je važnosti. Zato apelujem da se popišu i nađe trag onim slikama koje su u turbulentnim vremenima, protekle tri decenije, prodajom starih porodičnih kuća i smrću vlasnika, našle svoja nova staništa ili vlasnike. Brigom cijele zajednice naša je dužnost da ih evidentiramo i popišemo kako bi se sačuvao i ovaj bitan segment, kao dio cjeline, i pridružili ga ostalim izloženim i evidentiranim slikama.

Na kraju bih izrazila veliku zahvalnost svima koji su pomogli realizovanju kataloga i izložbe i istakla da zahvaljujući, između ostalih stranih marinista, posebno italijanskim marinistima, barkovi, nave brigantini, pjelezi, prvi parobrodi i ostali tipovi brodova nikada neće nestati sa pomorsko-istorijske pozornice već će i dalje gordo jedriti i broditu prkoseći vjetrovima vremena.

Foto: Bokanewa

Foto: Radio D...

Katalog izložbe

Izložbu *Slike italijanskih marinista na području Boke Kotorske* prati katalog sa seriozno obrađenom temom i fotografijama ukupno 45 slika italijanskih marinista. Autorica kataloga je viši savjetnik našeg muzeja Radojka Abramović, koja je istovremeno i autorica izložbe.

Sa likovnog aspekta ovim katalogom nastojalo se obuhvatiti slikarski izraz svakog pojedinačnog marinista, od kojih su se mnogi bavili izradama marino slika porodično – otac, sinovi i njihovi nasljednici. Osim upoznavanja sa stilom i školom kojoj su ovi umjetnici pripadali, katalog italijanskih marinista na području Boke predstavio je i tipove naših brodova, njihove zapovjednike, odredišta i nivo duhovnog života domaćih pomoraca, koji su, kao naručioc marino slika, bili u bliskim kontaktima sa italijanskim slikarima. Tehnički urednik kataloga je Slavko Dabinović, bibliotekar našeg muzeja, lektor Jasmina Bajo, dizajn potpisuje Marina Jovanović, a fotografije je uradio Nenad Mandić. Katalog je štampala štamparija *Obod* – Cetinje, u 300 primjeraka.

IZ KATALOGA IZLOŽBE

Težnja pojedinaca ka slikanju teme mora još uvijek ne znači jasno određenje marino slike, jer marino slika podrazumijeva određene specifičnosti. Suština marino slike nije vjerno kopiranje broda, mora, pejzaža uz more, već onaj opšti utisak koji kod posmatrača ostavlja suton nad zatamnjenom površinom mora, živo prelamanje sunčeve svjetlosti nad namrežkanom površinom vode, brod u plovidbi po mirnom i olujnom moru sa svim elementima konstrukcije, koji su kod slikanja jedrenjaka razrađeni do detalja. Kako je san o ljepoti draži od realnosti, tako je i marino slika vizija ljepote mora i atmosfere nad njim, fina, nostalgična, blago dotjerana predstava realnog.

Oltarska pala Sv. Nikola blagosilja tartanu; Autor: Pjetrantonio (Pietrantonio Novelli); Ulje na platnu, 190 x 178 cm

Bitka braće Marka i Joza Ivanovića kod Pireja 1756. g. Autor: Vinčenco Kilone Tehnika: ulje na platnu, 105 x 76 cm

Postoji nekoliko bitnih elemenata koji utiču na formiranje marino slike, ali je najvažniji – more kao estetska i duhovna kategorija, pod čijim uticajem se mijenja ljudski misao i emotivni sklop. More koje gradi ambijente, klimu i floru gradi i ljude, misli i čuvstva, stavove, nastrojenja, duh, odnos prema stvarima i prema životu. Nebo je takođe bitan element u formiranju marino slike. Pod uticajem neba, odnosno njegovog osvjetljenja, mijenja se kompletan sadržaj marino slike. Sunce, kao komponenta marino slike, modelira oblike, stvarajući od konkretnih predstava iz prirode jasne, čiste odnose, potencirajući svojstvo materije od koje je realna predstava sačinjena.

Slike, uglavnom naslikane tokom XIX vijeka, svojim likovnim kvalitetima i istorijsko-dokumentarnom vrijednošću zaslužuju snažniju valorizaciju i prezentaciju. Pored ogromnog napora naše zajednice da se sačuvaju, trebalo bi ukazati na to da je neznatan broj slika, pohranjen u zbirci Bogorodičinog hrama, izložen lošim atmosferskim uslovima, te ih je neophodno što prije konzervirati i restaurirati.

Marino slike, naslikane kao zavjeti uz dramatična događanja na moru, sa likom Bogorodice i Hrista u naručju u gornjim uglovima slika, kao i mirne, idilične scene sa brodovima u plovidbi, čuvaju se u muzejima (najveći broj slika italijanskih marinista izložen je u Pomorskom muzeju Crne Gore – 15 slika), zavjetnim zbirka, porodičnim salonima, sa vjerom u srcu i velikom dozom ponosa i nostalgije. Slike italijanskih marinista predstavljaju veliki kulturološki doprinos Boki Kotorskoj zbog svoje izrazite dokumentarno-istorijske i likovne vrijednosti. One liče na stranice starih brodskih dnevnika, ili portolane, oslikane likovnim jezikom...

Austrijska i engleska flota ispred Bejruta; F. Fergola; Tehnika: akvarel; 48 x 26 cm

Tajlandska princeza obišla naš muzej

Tajlandska princeza **Maha Chakri Sirindhorn**, iz dinastije Chakri, sa svojom pratnjom posjetila je 20. aprila Pomorski muzej Crne Gore Kotor. Naš muzej imao je izuzetnu čast i veliko zadovoljstvo da ugosti njenu visost tokom njenog obilaska Crne Gore i Kotora.

Princezu je u Muzeju primio direktor **Andro Radulović**, a muzejske postavke na engleskom jeziku predstavila je viši savjetnik u Muzeju **Radojka Janičijević**. Na kraju posjete princeza Maha Chakri zapisala je u muzejskoj knjizi utisaka sljedeće:

Mnogo vam zahvaljujem na predavljanju prekrasnog pomorskog muzeja koji me je uvjerio da more povezuje ljude zajedno.

Prije dolaska u Kotor princeza **Maha Chakri Sirindhorn** posjetila je Cetinje gdje je njenoj visosti domaćin bio ministar kulture **Aleksandar Bogdanović**. Princeza je tom prilikom obišla i Muzej kralja Nikole, a potom Istorijski i Umjetnički muzej Narodnog muzeja Crne Gore.

Nakon susreta sa ministrom Bogdanovićem i obilaska muzeja, princeza Sirindhorn je naglasila kako je impresionirana Crnom Gorom, a prije svega njenim prirodnim ljepotama i kulturnom baštinom, koja je, kako je dodala, *vidljiva na svakom koraku*.

Doček princeze u holu Muzeja

Upisivanje u knjigu utisaka

Studenti arheologije na Kembridžu u Palati Grgurina

U okviru studijskog putovanja Crnom Gorom, grupa studenata, magistranata, doktoranata i profesora odsjeka za arheologiju Univerziteta Kembridž (Velika Britanija), obišla je 20. marta Pomorski muzej Crne Gore. Studenti svake godine imaju uskršnje ovakvo putovanje. Cilj putovanja je da studentima omogući potpun doživljaj istorije, kulture, običaja i nasljeđa. Vođa puta grupe bio je **dr Tonko Rajkovača**, šef istraživačkog tima na odjelu za arheologiju i antropologiju Univerziteta Kembridž, koji je već radio na više nalazišta u Crnoj Gori. Dr Rajkovača je rođen u Tešnju (BiH). Grupu je u Muzeju primio direktor **Andro Radulović**, a vodič kroz našu instituciju bila im je **Dolores Fabian**.

Dr Tonko Rajkovača (lijevo) Dolores Fabian i Andro Radulović

Studenti u holu Muzeja

USKORO RADOVI U POMORSKOM MUZEJU

Potpisan ugovor o sanaciji dijela palate Grguina

U Pomorskom muzeju Crne Gore u Kotoru 25. aprila potpisan je Ugovor o saradnji sa firmom *Akting* d.o.o iz Podgorice, o izvođenju radova koji se odnose na adaptaciju unutrašnjeg prostora galerije, laboratorije za konzervaciju, sanaciju prostora terase i sanaciju dijela krovne konstrukcije. Radovi startuju početkom maja, a planirano je da budu završeni do 15. juna.

Ugovor su potpisali u ime Pomorskog muzeja **Andro Radulović**, direktor Muzeja, i **Stanimir Janketić** direktor podgoričke firme. Osim dvojice direktora, potpisivanju ugovora prisustvovali su **Branko Gvozdrenović**, podizvođač radova, **prof. Goran Radović**, arhitekta-konzervator ispred izvođača radova, **Zorana Milošević**, licen-

cirani konzervator-arhitekta i vršilac konzervatorskog nadzora angažovane od strane Pomorskog muzeja, **Dejan Palibrk** arhitekta vršilac projektantskog nadzora od strane Pomorskog muzeja, i **Miloš Vojinović**, službenik za javne nabavke.

Pomorski muzej Crne Gore, osim što čuva i prezentira kulturnu baštinu koja se odnosi na pomorstvo i pomorsku privredu, ulaže i velike napore da sačuva kulturno dobro – Palatu Grgurina s početka XVIII vijeka u kojoj se prezentiraju i čuvaju predmeti od izuzetnog značaja za pomenutu pomorsku i kulturnu baštinu.

Izvođenje svih navedenih radova omogućeno je zahvaljujući Ministarstvu kulture Crne Gore koje je odobrilo finansijska sredstva.

U penziju smo ispratili našu Maju Đurković

Kolektiv Pomorskog muzeja krajem marta u penziju je ispratio **Maju Đurković**, koja se u Muzeju već dugo, dugo starala o higijeni i učestvovala u drugim aktivnostima naše institucije - pripremama izložbi, koktela, drugih događaja i mnogo toga drugog što je bilo potrebno u datom trenutku. Maja se u Pomorskom muzeju zaposlila 1987. godine i otada u njemu radila u kontinuitetu. Na prigodnoj oproštajnoj svečanosti Andro Radulović direktor Muzeja se u ime kolektiva zahvalio Maji za sav uloženi trud i poželio joj da uživa srećne penzionerske dane.

Dr Miloš Milošević (1920 - 24. 4. 2012)

Ovog aprila navršilo se šest godina od smrti istaknutog naučnika, historičara, arhiviste, romaniste, pjesnika i muzičara, admirala Bokeljske mornarice – **dr Miloša Miloševića**. Preminuo je u Kotoru 25. aprila 2012. godine u 92. godini. Rođen je u Splitu 1920. godine, kao potomak ugledne porodice pomoraca iz Dobrote.

Bio je najbolji poznavalac Boke i njen najkompetentniji tumač, dugogodišnji direktor Arhiva u Kotoru, predsjednik UNESCO-ve komisije za arhivistiku. Sebe je prije svega doživljavao kao arhivistu.

Autor je 14 knjiga i preko 240 naučnih radova u brojnim naučnim časopisima i zbornicima, posebno u **Godišnjaku** Pomorskog muzeja Crne Gore, ali i brojnim stručnim i naučnim publikacijama u bivšoj Jugoslaviji i u svijetu. Njegovo kapitalno djelo **Pomorski trgovci, ratnici i meceni**, objavljeno je 2003. godine, predstavlja sintezu njegovog cjelokupnog dugogodišnjeg rada na izučavanju pomorstva Boke.

Dobitnik je brojnih nagrada i odlikovanja, kako u našoj zemlji, tako i u inostranstvu. Prvi je dobitnik nagrade Pomorskog muzeja Crne Gore – *Merito navali*.

Pomorski muzej Crne Gore – Kotor čuvaće trajno uspomenu na dragog i velikog prijatelja i poštovaoca naše institucije.

Don Branko Sbutega (8. 4. 1952 – 27. 4. 2006)

Krajem aprila navršilo se 12 godina od smrti **don Branka Sbutega**, istaknutog Bokelja, angažovanog, vrsnog intelektualca, pregaoca u očuvanju ideje o bogatstvu zajedništva i tolerancije, humaniste i borca za mir u regionu Zapadnog Balkana.

Don Branko Sbutega Rođen je 8. aprila 1952. godine u Kotoru, gdje je završio osnovnu školu i gimnaziju. Studirao je teologiju u Zagrebu i Rimu. Za sveštenika je zaređen 15. jula 1979. godine.

Radio je na obnovi sakralne i kulturne baštine Kotorske biskupije. Početkom 90-ih godina osnovao je Centar za pomoć izbjeglicama s prostora bivše Jugoslavije u Padovi, Italija. Sa humanitarnim radom u Caritasu Kotorske Biskupije nastavio je 1996. godine u Kotoru.

Kao erudita, poliglota i ljubitelj umjetnosti dao je veliki doprinos kulturi. Organizovao je i podržavao brojne lokalne i međunarodne kulturne manifestacije i inicijative. U javnosti je prepoznat po mirotvornom angažmanu, promociji suživota tokom jugoslavenske krize i tolerancije, uključujući i odnos prema Crnogorskoj pravoslavnoj crkvi.

Bio je veliki zagovornik zaštite čovjekove okoline i obnove crnogorske nezavisnosti. Koautor je knjige **Stara književnost Boke**, a knjiga **Kurosavin nemir svijeta** objavljena je neposredno pred njegovu smrt 27. aprila 2006. godine kao zbornik njegovih tekstova i intervjua.

Milan Spasić i Sergej Mašera (77 godina od pogibije)

Dana 17. aprila navršilo se 77 godina od hrabre pogibije **Milana Spasića** i **Sergeja Mašere**, narodnih heroja, mladih oficira na bojnem brodu **Zagreb** u Boki Kotorskoj. Spasić i Mašera su 17. aprila 1941. godine, ne priznajući kapitulaciju Kraljevine Jugoslavije u Aprilskom ratu i odbivši naređenje da brod predaju neprijatelju, žrtvujući svoje živote, digli u vazduh razarač **Zagreb** i sa njim potonuli u Tivatskom zalivu. Razarač je prethodno napustila posada, zatim mlađi oficiri, a oko 14 časova s broda je otišao i njegov komandant **Nikola Krizomali**, kasnije aktivan u ustaškoj NDH.

Komemorativnim skupom kod spomenika narodnim herojima Milanu Spasiću i Sergeju Mašeri u velikom Gradskom parku u Tivtu, 16. aprila je obilježena 77. godišnjica pogibije te dvojice mornaričkih oficira.

Pomorstvo u KOTORU danas

U aprilu 2018. godine u Kotor je dolazilo 10 brodova koji su ukupno ostvarili 20 boravišnih dana u našem gradu. Prvi put u Kotor dolazili su kruzeri **Celestyal Olympia** (37.773 BRT) i **Crown Princess** (113.000 BRT). Kruzer **Celestyal Olympia** je brod starije generacije.

Izgrađen je 1982. godine u brodogradilištu **Hietalahti** u Helsinkiju, Finska, za kompaniju **Royal karibien** (*Royal Caribbean Cruises*). Sada je jedan od vodećih brodova u floti kompanije **Celestyal Cruises** sa sjedištem u Nikoziji, Kipar. Brod je dug 214,5 metara, širok 32,64 metara, ima 10 paluba, a kapacitiran je za 1.664 putnika. Posljednji put je renoviran 2015. godine. Ranije je plovio pod imenima **Song Of America** (do marta 1999.), **Sunbird** (do aprila 2005.) i **Thomson Destiny** (do 21. maja 2012.).

Kruzer **Crown Princess** sagrađen je 2006. godine, dug je 288.63 metara, širok 36,5 metara. Ima 15 paluba a kapacitiran je za 3.080 putnika. Ovaj brod je sestrinski brod sa kruzerima **Emerald Princess** i **Ruby Princess**, kompanije **Princess Cruises**.

U Kotoru su u aprilu bili sljedeći brodovi: **Athena** (1, 10/11, i 21/22.), **Viking Star** (3.), **MSC Musica** (7, 14, 21. i 28.), **Princess Eleganza** (15/16/17.), **Berlin** (22. i 27.), **Celestyal Olympia** (22.), **Koningsdam** (24.), **Crown Princess** (25.), **Oosterdam** (28.) i **MSC Poesia** (30.)

Veće fotografije: S. Dabinović
Male fotografije: D. Krivokapić

TRADICIONALNO VEČE Bokeljske mornarice Kotor ove godine održano je 13. aprila u Poslovnom centru *Vukšić* u Radanovićima.

Dugugogodišnji kolovođa kola Bokeljske mornarice **Tripo Milošević** ovom prilikom se zvanično oprostio od funkcije. Novi kolovođa je **Zlatko Mračević**, koji je i ranije Miloševića odmjenjivao u brojnim situacijama.

Tripo Milošević

Tokom večeri plesna grupa i mornari Bokeljske mornarice izveli su Škaljarsko i Dobrotsko kolo, kao i Kolo Bokeljske mornarice. U prijatnoj atmosferi goste su zabavljali muzička grupa *Poli&Lungo mare*, vokalni sastav *Toć* i plesna grupa Bokeljske mornarice. Program je vodila **Sladana Vučetić**.

Među prisutnim zvanicama bili su gradonačelnik Kotora **Vladimir Jokić** i predsjednica Skupštine opštine Kotor **Dragica Perović**

DAN PODRUŽNICE TIVAT svečano je obilježen 17. aprila u prostorijama te podružnice Bokeljske mornarice Kotor, u Tivtu. Uvodno obraćanje imao je član UO **Gracija Škanata**. Podružnica Tivat osnovana 16. marta 1972. godine, kada je za njenog prvog predsjednika izabran **Božidar Daro Petković**. Kao svoj dan podružnica slavi 17. april, u slavu i počast hrabrim oficirima Ratne mornarice Kraljevine Jugoslavije **Milanu Spasiću** i **Sergeju Mašeri** i njihovom herojskom činu – dizanju u vazduh razarača *Zagreb*.

Pomorstvo

Rječnik

PRAĆE služe za praćanje (okretanje) križeva u najzgodniji položaj prema vjetru. Praće deblenog, donjeg i gornjeg košnog križa vode na praćnjak, dok praće ostalih križeva vode na košić i sljemeni vrat sljedećeg jarbola, a odatle na palubu, gdje se nameću na *klinaricu*. Na velikim modernim jedrenjacima se praćanje ovih križeva obavlja pomoću praćnih *motovila*, koja su, obično, namještena ispred onog jarbola koji je idući po redu iza onog čiji se križevi praćaju. Zbog različitog ugla praćanja križeva, praćna motovila imaju po tri osovine, a svaka od osovine po dva bubnja. Sve tri osovine mogu se okretati istovremeno, a svaka osovine praća po jedan križ. Tako se jednim motovilom odjednom praćaju tri križa, odnosno svih šest praća, jer se na jednom bubnju povlači jedan kraj praće, dok se istovremeno popušta na drugom bubnju. Bubnjevi su izrađeni od pokretnih rebara koja se mogu stisnuti ili raširiti, tako da se prečnik svakog bubnja može dotjerati da odgovara zatezanju s jedne, odnosno popuštavanju praće s druge strane. Oni su ovako konstruisani da bi se *teklaci* praća namotavali jednolično i u tačno određenom iznosu.

Stari jedrenjaci

Brigantin *Valeroso Antonio* u oluji 24. aprila 1863. g. Brod, 108 t nosivosti, izgrađen u Rijeci 1850. g. suvlasništvo Špira Kosovića, kasnije je prodat turskom državljaninu u Kotoru 1866. g. Dovani Luco, 1863. g; akvarel i tuš na papiru, 57 x 37 cm